

teh posebnostih je osnovana raznolika znanstvena obrazovanost; taka posebnost človeška je podloga moralnemu svojstvu pojedincev, okusu in talentu za umetnost; od nje so závisni tudi verski nazori in sploh razna čustva.

Iz tega je razvidno, da ni prav, ako se preveč trudimo, individualnosti otroški dati drugo mer, določiti jej druge težnje. Pravo storimo, ako pustimo individualnost, kakeršna je, in ako jo le ondi silimo na druga pota, kjer bi se pokazalo, da je napačna. Da pa bodemo mogli to storiti, moramo pred vsem vedeti, česa želimo in česa ne dela gojenec po svoji individualnosti; sosebno pa nam je imeti vedno pred očmi ono dejanje, kakeršno daje prednost otroški želji. Ako najdemo, da je otrokovo delovanje, izvirajoče iz njegove individualnosti, pravo in njegovemu bistvu ustrezajoče, tedaj nam je opustiti vsako lastno željo in udati se moramo le otroškemu nagibu. Proti temu se pregreše vsi oni roditelji, kateri umetno vzgojajo svoje otroke. Taki otroci se vzgojé le navidezno po navodu svojih roditeljev, njihova prava priroda se ni zatrla po umetnih vzgojnih sredstvih, otroški nagibi so se umaknili ptujemu vplivu le za toliko časa, dokler ne neha pritisek nanje. Ko pa se osvobodé ptuje nadsile in ko postanejo samostalni, vzbudé se jim znova prvotne sile ter postanejo tem opasnejše za njih samo, pa tudi za občni blagor. Ko bi vzgojali na ta način, vzgojili bi le ponarejene osebnosti, podobe, kakeršnih kaže današnji svet v obilici. Na ta način se poizgubi oni čisti izraz osebe, obitelji, rojstva in národa, kateri priča o individualni sposobnosti vsakega pojedinca in vsakega národa. Kar je v pojedincah občnega in vkupnega, to se v teku izobrazovanja itak krepko razvije v vkupne znake, kateri potem določajo večjo ali manjšo omiko národove večine. Brez individualnih značajev pa bi moralo prenehati vsako uspešno tekmovanje.

Res, da teží vzgoja po občnosti, kajti inace bi jej nedostajalo krepke podloge, na katero bi se opirala pri različnih vnanjih ovirah. Prava podloga služi vsem pojedincom za merilo in vodilo njihovega notranjega in vnanjega vedénja. Z vsakim korakom, s katerim se oddaljimo od take občne podloge, približamo se individualnosti.

Za razne opravke se potrebujejo razni ljudje. Temu mora ustrezati že vzgoja, vendar tako, da poleg individualnega razvoja ne zanemarja občnosti. Pri tem se je ozirati sosebno na to, kar človeku ostane še v poznejšem življenji; na tem se more izpoznati tudi ono, kar je imel v mladosti. Take posebnosti se večkrat imenujejo individualni značaji. A pravi značaj se rabi v drugem pomenu. Otroci imajo sicer različne individualnosti, a značaja še nimajo, kajti manjka jim volje, katera se najkrepkejše pojavlja v značaji. Otroška individualnost pa se ne zaveda svojega svojstva; ona se ne pojavlja z ono samosvestjo, da bi mogel otrok sam iz sebe razločevati pravo od nepravega. Zato največkrat ne moremo individualnosti soditi po posameznih dejanjih, kajti tako delovanje je lahko izjema od otroškega drugačnega ravnanja. Zato je tudi presojevanje individualnosti závisno od presojevatelja samega, to je od njegovega vsakokratnega duševnega razpoloženja, pa tudi od vnanjih razmer, v katerih se pojavlja otroško delovanje.

Zapreke pri vzgoji in pouku.

(Govoril Fr. Galé, učitelj v Šiški, pri učiteljski konferenciji za okolico Ljubljansko v 27. dan julija 1887. l.)

Znano je, da ljudska šola sama ne more otroka dovesti k namenu, kajti pred in za njo ter poleg nje vplivajo na-nj še drugi vzrejevalni faktorji — namreč: narava, rodbina, cerkev in ljudje raznih stanov, s katerimi otroci v dotiko pridejo. Ako ti faktorji delujejo vkupno in harmonično v blagor ljudske šole, sme se od slednje mirno pričakovati

povoljnega uspeha. Ako se ozremo po našej deželi in si ogledamo naše národno šolstvo, pridemo takoj do prepričanja, da tû ni vse, kakor bi si srcé želelo; da ti vzrejevalni faktorji ne delujejo složno in soglasno v prospeh vzgoje in učenja mladine, temuč še premnogokrat uničujejo drug drugega. Naša dežela Kranjska se gotovo ne more dičiti, da je v národnem izobraževanju storila toliko, kakor druge sosedne, posebno na severu ležeče dežele. Premalo je uvaževala koristi in potrebe ljudske šole. Dežela, katera vé ceniti ljudsko šolo, se je drži trdno ter se je vklene z vso navdušenostjo, dobro vedoč, da si s tem podkrepí in razšíri svoje blagostanje. Zato tudi v naši deželi propada in se ni povzdignila obrtnija do tiste stopinje, do katere so se druge manj bogate dežele vzpele. Ne bom govoril, da prvi pogoj k vsakemu blagostanju je dobra ljudska šola, da mu ravno ona dá vsega, česar mu je treba v življenji. Da se ljudstvo te dobrote ne poslužuje, da ne vé koristi šole ceniti, da smatra šolo še premnogokrat ko potrebno zló, je žalostna resnica. To preziranje in to mrzenje do šole in učiteljstva odpraviti, bodi nam vsem sveta naloga!

Pogledimo zapreke pri vzgoji in pouku! Take so:

1. Neredna hoja v šolo. Vsakemu izmed nas je znano, da učenci, ki pridno ne hodijo v šolo, ne morejo imeti skoro nikakoršnega dobička od šolskega pouka. Čim pogosteje izostajajo, tem manj more ž njimi učitelj opraviti; vsled pogostih zamud se kaj celotnega nikakor naučiti ne morejo. Po neredni hoji v šolo pridobljeno znanje bi prisposodbljeval verigi, katera je izgubila svojo vkupnost, ker so jej odpali mnogi obročki. Znano je, da je v tej zadevi posebno naš okraj za drugimi okraji zaostal. Prazna šola učitelju jemlje veselje do učiteljskega stanu, ker vidi, da se njegovo delovanje na polji národne izomike ne ocenuje dovolj in se le prezira.

2. Družina in odrasli ljudje, s katerimi pridejo otroci v dotiko, vpliva mnogo na vzgojo otrok. Tû vidimo premnogo žalostnih vzgledov. Zidaj in zidaj na otroško srce, kolikor ti je drago; pride slednjič brezvesten in nemaren človek z grdimi besedami, podere ti v malo trenotkih vse, kar si leta si prizadeval v šoli, in temelj naj bode še tako trdno sezidan, jel se bode majati. Surovost nekaterih roditeljev ne pozná nobenih mej! Govorijo, preklinjajo in počénjajo reči vpríčo otrok, da mora človeka ru-dečica oblití.

3. Paša. Vzpomladi, ko se začénja paša, imamo po naših šolah jako slabo šolsko obiskovanje. Ako vprašamo otroka: „Kje si bil včeraj?“ odgovoril ti bode: „Moral sem pasti“. Otroci pastirji so prava nadloga v šoli; od nje nimajo nobenega ali le malo haska, ker navadno zanemarjajo šolo, a če tudi dojdejo v šolo, navadno spijo ali sedé brez dela v šoli vsled težkotnega pastirovanja. Na paši počénjajo velikokrat nenravne reči ter pohujšajo drug drugega.

4. Revščina je tudi jedna glavnih ovir šolskega pouka. Ko pride mrzla zima ter sneg zapade, ostane otrok ubogih starišev domá, ker nima niti obuvala, niti obleke. Šolska postava velí sicer, da naj takim otrokom občina uapravlja potrebno obleko; a ta postava je največ le na papirji, ker iskušnja vsakdanja nas le predobro učí, da občine kaj malo ali nič ne storé v tej zadevi.

5. Velika daljava v šolo. Daljna pot v šolo utrují učenca, izgublja čas, in ako je slaba pot ali neugodno vreme, izostajajo otroci iz šole. Med potjo v šolo uganjajo burke, se pretepravajo ter govoré in počénjajo marsikaj, kar ni prav in spodobno.

6. Žganje. Ta strupena pijača, katera razjeda, kakor trihinja — človeški drob, šíri se kot kužna bolezen od hiše do hiše, ter kaže svoje trofeje že pri šoli. Otroci žganjarskih starišev so slaboumni in bedasti. Stariši sami jim dajejo pokušati in piti od te nesrečne pijače. To je nesrečno ljudstvo! Že dovolj nesrečni, da so ubožni, upijanijo

se od žganja, ne vedoč, da so potem še bolj nesrečni in ubogi. Ko sem bil v prejšnji službi, videl sem žalostne prizore! V krčmi videl sem neki dan, da je oče žganjar gostilničarju prinesel črevlje svojih otrok, ki jim jih je mati kupila za krvavo pridobljene novce ter denar, kojega je dobil za-nje, zapil in slednjič še otroka svojega, ki ga je prišel klicat, upijanil. Drugi pot videl sem svojega učenca, ki je na njivi pijan ležal. Poizvedel sem, da ga je lastni oče v krčmi z žganjem napojil, meneč: „da bode fant bolj močen“. S to pijačo uniči se rod moralno in materijalno. Tù ima gotovo cerkev in šola svojo veliko dolžnost, da zatira to strašno kugo.

7. Varovanje malih otrok domá. Večkrat se prigodí, da idejo stariši z domá; — v okolici Ljubljanski je to čestokrat, ker ljudje mnogo občujejo z glavnim mestom Ljubljano — in pustijo otroka samega domá, da varuje manjše bratce in sestrice svoje. Ker se to pogosto zgodí, tedaj tudi ovira pouk in zraven tega učenca odteguje od domačega učenja, ker mu primanjkuje časa, da bi se pripravljal za šolo.

8. V okolici večjih mest nahaja se navadno mnogo tovarn, katere dajó prostemu ljudstvu mnogo zasluzka. Zato tudi stariši komaj pričakujejo, da pošljejo svoje komaj 12 let stare otroke v tovarno, da si sami služijo svoj borni kruh. Da to ne vpliva dobro na šolo, vídi se že iz tega, ker je v takih krajih učeča se mladina zeló pokvarjena. — Na levem bregu Save pečá se ljudstvo tudi sè slamarijo. Tù pletejo otroci komaj 4—5 let stari kosman in kite za slamnike. Taki otroci so gotovo najbolj usmiljenja vredni. Otroci, prišedši iz šole domov, se ne smejo niti oddahnuti, temuč koj zapodi ga oče ali mati k delu in mu naloží nalogo, da mora toliko splesti, če ne, ne bo šel pred spat. Razume se, da otrok mnogokrat dela do polunoči in še dalje, da zadosti ukazu brezsrčnega očeta. Učitelj se ne sme čuditi takemu otroku, ako je potem v šoli zaspan in za učenje nesposoben.

9. Mrzenje do šole in učitelja. Resnica neovrgljiva je, da naše ljudstvo ni udano novi šoli. Dokler ljudstvo ne bode spoznavalo koristi šole, bode šola težko svojo nalogo izpolnovala.

10. Krajni šolski svéti. Ako imajo krajni šolski svéti namen, da ljudsko šolo in učitelja podpirajo, potem je to koristna naprava; ako pa ti nasprotujejo temu, potem le ovirajo napredek pouka. Žal, da učitelji premnogokrat tožijo o nepotrebi krajnega šolskega svéta, kateri učitelju tolikrat iz osebnih stvari polena pod noge meče in mu ovira pri njegovem poslu. Kako se mora včasi učitelj boriti in prosijačiti, predno dobí kak krajcer za napravo učnih pripomočkov!

Naštelo bi se lahko še mnogo zaprek, katere zavirajo vzgojo in pouk na deželi, a mislim, da sem tù le najbolj senčnate strani omenil. Gotovo potrebno je, da iščemo leka tem ranam, ki se prikazujejo v ljudski šoli, da jih kar je moč tudi odpravljamo, — pogledimo, kako!

1. Hoja v šolo izboljšala bi se s tem, da okrajni šolski svét ravná bolj strogo proti zanikrnim starišem. Ozira naj se na to, ali so zamujeni poludnevi opravičeni, ali ne; v zadnjem slučaju naj kaznuje naznanjene stariše — če krajni šolski svéti ne naredé v opombo postavnega uzroka zamud.

2. Učitelj naj, kolikor mu prosti čas dopušča, občuje z ljudstvom ter naj je poučuje v tej ali oni stvari in svoj pogovor vedno obrača na korist šole itd. Ponuja se mu tù lepa prilika nevedno ljudstvo poučiti in je napeljevati, otroke redno v šolo pošiljati. Ako bode ono preverjeno, da je učitelju res mar na blagru otrok, pošiljalo mu bode redno svoje male v šolo.

3. Učitelj naj si prizadeva, da vpliva na to, da si občina pridobí vkupnega črednika, ker izostajanje radi paše naj se nikakor ne ima za opravičljiv uzrok, ker postava odločno prepoveduje živino pasti šolskim otrokom.

4. Naj pospešuje in podpira vsako društvo, ki služi v izobražbo in omiko ljudstva, kakor bralna in pevska društva. S tem pospešuje omiko ljudstva, da si v prostih urah, mesto da bi pilo in razgrajalo po krčmah, s čitanjem časopisev in dobrih knjig poučuje in s petjem blaži srce in um.

5. Krajni šolski svet naj bi se prisilil, da bi nakupil knjig in zvezkov ubogim učencem. Koliko dražega časa izgubijo taki otroci v šoli, ki so še drugim v nadlego ter jih motijo pri delu. Stvar bi ne stala toliko, a šoli bi to mnogo koristilo.

Ljudski učitelj naj ne bode le učitelj izročene mu mladine, ampak izobraževalno naj deluje na vso okolico, v kateri živi. On naj bode v svojem domačem in javnem življenji najlepši vzgled dobrega, poštenega in značajnega človeka in zvestega državljana. Z dostojnim in ljubeznjivem obnašanjem naj se povsod kaže pravega in odkritosrčnega prijatelja svojemu narodu. Ljudski učitelj naj zagovarja in pospešuje vsako podjetje, ki deluje na нравni in dejanski dobiček, napredek in razvitek človeškega blagostanja, in to še posebno, ako je na korist njegovi občini. Skrbel bode nadalje, da se med ljudstvo širijo domače, poučne knjige ter priporoča društva, katera delajo v izobraženje in razširjanje domačega književstva. Da mu je pa mogoče to lepo nalogo izvršiti, treba mu je, da s pozornim očesom opazuje vse svetovne dogodke, posebno napredovanje narodnega blagostanja. Dobro naj se seznanja s šegami, potrebami in navadami svoje občine. Vedno naj preudarja in misli, kako bi vsakemu posameznemu občanu pomagal in pripomogel k napredku in izboljšanju. Končam k sklepu z besedami Schmidta: „Smoter, ki ga ima učitelj doseči, je velik in vzvišen; pot do tega pa je trnjeva in polna muk. Nasproti pa je njegovo delo višje cene, nego vse drugo, po čemur hrepeni človek, kar si sicer vsvoji“.

Knjiga Slovenska

v
XIX. veku.

Lavoslav Gorenjec Podgoričan (Leopold Gorenc, Deželanov, Podgoriški, Gojko) r. 12. nov. 1840 v Podgorici pri Šentrupertu na Dolenjskem, gimnazijo zvršil v Novem Mestu, bogoslovje v Ljubljani, sveč. 1865, služboval kapelan v Koprivniku na Kočevskem, v Šent-Lorencu na Temenici, Slavini, Šentjurju pod Kumom, l. 1876 župnik v Adlešičah, kjer je u. 19. febr. 1886. Javno pokazal se je v

1) Zg. Danici l. 1862: Iz zedinjenih držav. L. Podgoriški. — Dr. Ignacij Knob-leher. — L. 1863 str. 219—279: Nevera ne blaži. Česki spisal Václav Štule, poslovenil Deželanov, kateri je zložil tudi pesem (str. 279):

Pogrebec.

1. Koplji, koplji mi lopata, Groba temne odpri vrata, Trudni da k pokoju leže vanj! Ure so življenja štete, Star'c, mladeneč, malo dete Zgrudi v grob se, ko ne misli nanj.	2. Prej, poznej, gotovo pride Smert; nihče jej ne uide. Kar rodi se, zopet mine vse; Solnce, zvezde, luna jasna, Cesar, kralj al dvica krasna: Istim vse zakonom vklanja se.
3. Koplji pridno mi lopata, V svet nov odpri njemu vrata, Ki zastoj iskal je tukaj mir. Serce bo se ohladilo, Ran skelečih ne čutilo: Tam neha življenja divja tir.	4. Znancem svojim in tovaršem, Otročičem, blagim staršem Le za kratek čas je dal slovo. Daleč ni več ura zadnja, Kmalu njih gomila hladna V svoje krilo tuđ sprejela bo.